

**Η έννοια της Θρησκευτικής Εμπειρίας στη
Διαπροσωπική Θεωρία Ψυχανάλυσης του Erich Fromm:
Προεκτάσεις στη διδασκαλία του μαθήματος των
Θρησκευτικών**

Erich Fromm (1900-1980)

Γεώργιος Χαλκιάς
Σχολικός Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης

Διαπροσωπική Θεωρία Ψυχανάλυσης

Erich Fromm

- *«Ο άνθρωπος για τον εαυτό του»*
- *«Ψυχανάλυση και θρησκεία»*
- *«Η υγιής κοινωνία»*
- *«Ο φόβος μπροστά στην ελευθερία»*
- *«Η τέχνη της αγάπης»*

**Ζεύγη αντιθετικών εννοιών
στη Διαπροσωπική Θεωρία Ψυχανάλυσης του E. Fromm**

- **αυταρχική και ανθρωπιστική ηθική**
- **ιδιοτέλεια και αγάπη**
- **αυταρχική και ανθρωπιστική συνείδηση**
- **καθολική και κοινωνικά επιβαλλόμενη ηθική**
- **παράλογη και λογική πίστη**
- **εξουσιαστικές και ανθρωπιστικές θρησκείες**

1. αυταρχική και ανθρωπιστική ηθική

αυταρχική ηθική:

το «καλό» και το «κακό» καθορίζονται από την κάθε είδους εξουσία και βασίζεται στον φόβο και την εξάρτηση του ανθρώπου

ανθρωπιστική ηθική:

τα κριτήρια της «αρετής» ή της «αμαρτίας» καθορίζονται από τον ίδιο τον άνθρωπο προς όφελός του

2. ιδιοτέλεια και αγάπη

ιδιοτέλεια:

ο άνθρωπος ενδιαφέρεται αποκλειστικά για τον εαυτό του, δε χαίρεται όταν δίνει, αλλά μόνο όταν παίρνει

αγάπη:

ο σεβασμός και η κατανόηση της μοναδικότητας και της ακεραιότητας του εαυτού μας συνδέεται άμεσα με την αγάπη και τον σεβασμό για όλους τους ανθρώπους

παράδειγμα:

«αγάπα τον πλησίον σου ως εαυτόν»

3. αυταρχική και ανθρωπιστική συνείδηση

αυταρχική συνείδηση:

η φωνή μιας εξωτερικής εξουσίας (οικογένεια, κράτος, πολιτικές οργανώσεις ορισμένες θρησκείες) που έχει εσωτερικεύσει ο άνθρωπος, με την αμφισβήτηση της εξουσίας να θεωρείται η μεγαλύτερη αμαρτία, ενώ η υπακοή να είναι η μεγαλύτερη αρετή

παράδειγμα:

το αμάρτημα του Αδάμ και της Εύας, που προσπάθησαν να γίνουν όμοιοι με τον Θεό και για τον λόγο αυτό εκδιώχθηκαν από τον Παράδεισο

ανθρωπιστική συνείδηση:

η φωνή που υπάρχει σε κάθε ανθρώπινη ύπαρξη, ανεξάρτητα από τις εξωτερικές κυρώσεις ή τις ανταμοιβές και η οποία μας καλεί να γίνουμε αυτό που είμαστε δυνάμει

παράδειγμα:

ο άνθρωπος δημιουργήθηκε «κατ' εικόνα και ομοίωση του Θεού»

4. κοινωνικά επιβαλλόμενη και καθολική ηθική

«άλλα διδάσκονται οι άνθρωποι στις Εκκλησίες και τα παιδιά στα Θρησκευτικά και άλλα η ζωή τους διδάσκει αργότερα για να κάνουν»

κοινωνικά επιβαλλόμενη ηθική:

οι άνθρωποι εντάσσονται σε μια θρησκεία όχι λόγω πίστης, αλλά ως διέξοδο από την αβεβαιότητα και για την αναζήτηση ασφάλειας

καθολική ηθική:

οι άνθρωποι μέσα στους κόλπους μιας θρησκείας έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν την αγάπη ως βίωμα και μπορούν να σκέφτονται αληθινά

5. παράλογη και λογική πίστη

πίστη:

«βασική στάση ενός προσώπου, ένα γνώρισμα χαρακτήρα που διαποτίζει όλες τις εμπειρίες του, που δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να αντιμετωπίζει την πραγματικότητα χωρίς αυταπάτες»

«η πίστη δεν πρέπει να διαχωρίζεται από την ορθολογική σκέψη, διότι αποτελεί προϋπόθεσή της»

παράλογη πίστη:

η πίστη σε ένα πρόσωπο, ιδέα ή σύμβολο, που δεν απορρέει από τη νοητική ή αισθηματική εμπειρία του ανθρώπου, αλλά βασίζεται στη συναισθηματική υποταγή του σε μια παράλογη εξουσία

παράδειγμα:

οι Εβραίοι διεκδίκησαν την ελευθερία τους από τους Αιγυπτίους μόνο όταν είδαν θεϊκά σημεία στο πρόσωπο του Μωυσή

λογική πίστη:

πηγάζει από την εμπειρία της παραγωγικότητας του ατόμου, δεν είναι παθητική, αλλά είναι η έκφραση της αυθεντικής εσωτερικής δραστηριότητας

παράδειγμα:

το θαύμα του διαχωρισμού των υδάτων της Ερυθράς Θάλασσας, που συνέβη όχι αμέσως μετά τη ρίψη του ραβδιού από τον Μωυσή, αλλά τη στιγμή που ο πρώτος Εβραίος πήδησε στη θάλασσα

6. εξουσιαστικές και ανθρωπιστικές θρησκείες

θρησκεία:

«οποιοδήποτε σύστημα σκέψης και δράσης, που υιοθετεί μια ομάδα ανθρώπων και δίνει στο άτομο ορισμένα πλαίσια προσανατολισμού κι ένα αντικείμενο λατρείας»

«ο Θεός αποτελεί σύμβολο της ανάγκης του ανθρώπου να αγαπά κάτι που είναι έξω και πάνω απ' αυτόν και δεν υπόκειται στις αμφιταλαντεύσεις των ανθρώπων»

εξουσιαστικές θρησκείες:

αξιόνουν υπακοή, σεβασμό και λατρεία χωρίς να στηρίζονται στην αγάπη, την ελευθερία και τη δικαιοσύνη

παράδειγμα:

α. η θεολογία του Καλβίνου

β. η αρχή της Παλαιάς Διαθήκης είναι γραμμένη με πνεύμα εξουσιαστικής θρησκείας, με τον Θεό απόλυτο μονάρχη μιας πατρικής φυλής, ο οποίος δημιούργησε τον άνθρωπο από ευχαρίστηση με δυνατότητα καταστροφής του κατά βούληση

ανθρωπιστικές θρησκείες:

στόχος τους η αυτοπραγμάτωση του ανθρώπου μέσα από τη δύναμη της λογικής του και τη δύναμη της αγάπης για τον εαυτό του και τους άλλους

παράδειγμα:

- *μετά τον κατακλυσμό της Παλαιάς Διαθήκης οι σχέσεις Θεού και ανθρώπων άλλαξαν και συνομολογήθηκε Καινή Διαθήκη μεταξύ τους*
- *«η βασιλεία του Θεού εντός ημών εστί»*

7. κοινωνικά μορφοποιημένη ανεπάρκεια

«το γεγονός ότι εκατομμύρια άνθρωποι έχουν από κοινού τα ίδια βίτσια και πιστεύουν στις ίδιες πλάνες, αυτό δεν κάνει τα βίτσια αρετές και τις πλάνες αλήθειες

και

το γεγονός ότι τα εκατομμύρια αυτά των ανθρώπων έχουν από κοινού τις ίδιες μορφές ψυχικής παθολογίας, αυτό δεν κάνει τους ανθρώπους αυτούς υγιείς»

**Η έννοια της Θρησκευτικής Εμπειρίας στη
Διαπροσωπική Θεωρία Ψυχανάλυσης του Erich Fromm:
Προεκτάσεις στη διδασκαλία του μαθήματος των
Θρησκευτικών**

Erich Fromm (1900-1980)

Γεώργιος Χαλκιάς
Σχολικός Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας!!!